Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Méltányos Átállást Támogató Alap létrehozásáról

(COM(2020) 22 final – 2020/0006 (COD))

és Módosított javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi és Migrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a Határigazgatási és Vízumeszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról

(COM(2020) 23 final – 2018/0196 (COD))

(2020/C 311/08)

Előadó: **Ester VITALE**

Társelőadó: **Petr ZAHRADNÍK**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2020.1.23.
	Európai Parlament, 2020.1.29.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 175. cikkének (3) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió”
Elfogadás a szekcióülésen:	2020.5.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2020.6.10.
Plenáris ülés száma:	552.
A szavazás eredménye:	210/1/5
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB-nek szilárd meggyőződése, hogy a Méltányos Átállást Támogató Alap (MÁTA) – amellett, hogy összhangban áll az európai zöld megállapodással – az első kézzelfogható eszköz arra, hogy 2050-re elérjük a karbonsemlegesség igen ambiciózus célkitűzését.

1.2. Az EGSZB-t aggasztja, hogy a méltányos átállásra előirányzott beruházások nem felelnek meg az Európai Bizottság ambiciózus zöld megállapodásának, és úgy véli, hogy további forrásokat kell keresni a többéves pénzügyi keret növelése révén – vagy új saját források bevezetésével, vagy a tagállami hozzájárulások növelésével. Az EU-nak olyan szintű ambíciót kell mutatnia, amely megfelel az éghajlatváltozás elleni küzdelem kihívásának; összköltségvetésének (2021–2027-as többéves pénzügyi keret) átlagosan 40 %-át kell erre a célkitűzésre fordítania.

1.3. Az EGSZB a MÁTA pénzügyi keretének pontosabb meghatározását ajánlja, mivel a javaslat szerint mindössze 30 milliárd euro garantált, a maradék pedig önkéntes tagállami döntéseken alapul. Az EGSZB nincs meggyőződve arról, hogy a pénzügyi keret konzervatív megközelítésen és feltételeken alapul.

1.4. Az EGSZB szerint a MÁTA (és az egész Fenntartható Európa beruházási terv) sikerének feltétele, hogy mind a finanszírozás, mind pedig a közös feladatok tekintetében új partnerség jöjjön létre a magánszektor és a közszektor között. Egy olyan új paktumot kell kötni az állami és a magánszektor között (ideértve minden gazdasági, szociális és környezetvédelmi szereplőt), amely meghatározza a finanszírozás és a közös feladatok kérdését. Mivel az európai zöld megállapodás pénzügyi szükséglete hatalmas és a közös uniós költségvetési források meglehetősen korlátozottak, fontos szerep hárul majd a magánszektorra. A nem kormányzati szervezeteknek fontos szerepet kell játszaniuk abban, hogy oly módon irányítsák a MÁTA felhasználását, hogy az teljes mértékben kiterjedjen a társadalom valamennyi csoportjára, és együtt járjon a fogyatékossággal élő személyek és az idősek hozzáférésének javításával.

1.5. Az EGSZB támogatja azt az átfogó megközelítést, amely figyelembe veszi a klímasemleges gazdaságra való átállás gazdasági, társadalmi, ipari és technológiai vetületét, a helyi szereplők, a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek bevonásával. A szociális partnereket be kell vonni a méltányos átállást célzó politikák és stratégiák kidolgozásába és végrehajtásába. Fontos, hogy a szakszervezetek – a különböző szintű munkavállalók érdekeinek védelme érdekében – a méltányos átállás folyamatának minden szakaszában jelen legyenek.

1.6. Az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok közötti, az európai szemeszterrel kapcsolatos párbeszéd a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek aktív és érdemi bevonásával zajlik majd.

1.7. Az EGSZB üdvözli, hogy a területi tervekhez és az egyedi programokhoz – az európai strukturális és beruházási alapokra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról szóló rendeletben szereplőkkel azonos szabályok alkalmazása mellett – külön monitoringbizottságokat kell létrehozni.

1.8. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a területi tervekbe és a Méltányos Átállást Támogató Alap egyedi programjaiba teljes mértékben és érdemi módon vonják be a szociális partnereket és a nem kormányzati szervezeteket.

1.9. Az EGSZB határozottan üdvözli az állami támogatásokra vonatkozó szabályok rugalmasságát és az ebből fakadóan várható hatásokat, amelyek feltételezhetően azt is tükrözik majd, hogy milyen fontos a zöld megállapodás, különösen a szén- és karbonintenzív tagállamokban és régiókban. Az állami támogatásnak, különösen a zöld állami támogatásnak segítenie kell a zöldebb és inkluzívabb gazdaságra való áttérést, folyamatos és ambiciózusabb lehetőségeket biztosítva arra, hogy az állami támogatás előmozdítsa a foglalkoztatást a nyitott munkaerőpiacról gyakran kiszorult, például fogyatékossággal élő személyek körében.

1.10. Mivel a fenntartható fejlődés és az éghajlat-politika pozitív hatással van a közkiadásokra és számos negatív externáliát (egészségügy, rehabilitáció, újjáépítés stb.) megszüntet, a környezetvédelemre és éghajlat-változásra irányuló állami beruházásokra nem szabad, hogy vonatkozzanak a stabilitási paktumban szereplő korlátozások. A jelenlegi, példa nélküli válságra való tekintettel ez most fontosabb, mint valaha. A COVID-19 jelentős hatást gyakorolhat az uniós polgárokra, egészségükre és általában a gazdaságra.

1.11. Jelenleg a COVID-19 világjárvány kezelése jelenti az első prioritást; erodálja társadalmi és gazdasági életünket, és befolyásolja az EU jelenlegi és jövőbeli költségvetési politikáját is. Ezzel párhuzamosan példátlan bizonytalanságot teremt, ami következésképpen az uniós költségvetés orientációjának és elosztásának erőteljes módosulásához vezethet. A legutóbbi bizottsági dokumentumok azt javasolják és ajánlják, hogy a 2014–2020 közötti időszakra rendelkezésre álló uniós költségvetési források fennmaradó részét elsősorban a világjárvány következményeinek enyhítésére fordítsák. Az EGSZB a következő többéves pénzügyi keretről szóló tárgyalások során minden olyan szükséges és észszerű módosításra tekintettel lesz, amely segíthet a súlyos helyzet megoldásában.

1.12. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság NextGenerationEU Eszközről szóló javaslatát, amely a válságra válaszként az átállási mechanizmus megerősítésére irányul, valamint a következő hosszú távú uniós költségvetésre vonatkozó új javaslatát.

1.13. Az EGSZB üdvözli azt a lehetőséget, hogy a tagállamok egy, a Méltányos Átállást Támogató Alapra irányuló egyedi programot hozhatnak létre. Az EGSZB tiszteletben tartja és támogatja, hogy a szubszidiaritás elvével összhangban a régiók fontos szerepet játsszanak a MÁTA tervezési, irányítási és végrehajtási folyamatában. Emellett az EGSZB azt ajánlja, hogy vegyék figyelembe, hogy a tagállamok és a régiók eltérő mértékben vannak felkészülve a karbonsemlegességre való átállásra, és számoljanak azzal is, hogy az EU-n belül különbözőek a lehetőségek a tiszta energia termelésére. Figyelembe kell venni továbbá, hogy az egyes tagállamok és régiók polgárai más-más módon viszonyulnak az éghajlatvédelemben való aktív részvételhez.

1.14. Az EGSZB nagyra értékelné, ha a bevált gyakorlatok megosztása érdekében közzétennék a fenntartható projektek listáját. A beruházásbarát feltételek előmozdítása érdekében az egyes irányító hatóságok által nyújtott támogatást is nyilvánosságra kell hozni. Ez növelni fogja az átláthatóságot, és kiküszöböli a nem egységes tájékoztatás kockázatát.

1.15. Az EGSZB rámutat arra, hogy biztosítani kell a komplementaritást a MÁTA által finanszírozott intézkedések és az InvestEU 2. pillére, valamint a méltányos átállási mechanizmus 3. pillére szerinti közszektor-hitelezési eszköz által társfinanszírozott intézkedések között.

1.16. Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a gazdasági szerkezetátalakítási intézkedések, valamint az átállási folyamatok által érintett munkavállalók védelmét és átképzését biztosító intézkedések között.

1.17. Az oktatási és képzési rendszer kulcsszerepet tölt be az átállási folyamatok támogatásában. Az EGSZB azt ajánlja, hogy biztosítsanak több kohéziós politikai forrást a közép- és felsőoktatási rendszer megerősítésére és fellendítésére, és ehhez dolgozzanak ki célzott, az aktuális szükségletekre irányuló tudományos és technológiai iránymutatásokat.

1.18. Az EGSZB reméli, hogy a Méltányos Átállást Támogató Alap forrásainak jelentős részét a munkavállalók munkahelyváltásának támogatásához szükséges beruházások elindítására fordítják majd. Biztosítani kell azonban az egyensúlyt a zöldebb foglalkoztatás új formáiba átkerülő munkavállalók átképzésébe való beruházás, valamint az érintett közösségekben a munkaerőpiacra újonnan belépőknek a munka új formáihoz szükséges készségekkel történő felkészítése között. Különös hangsúlyt kell fektetni a munkaerőpiactól legtávolabbi csoportok, például a fiatalok és a fogyatékossággal élők foglalkoztatásának támogatására.

2. **Háttér**

2.1. Az Európai Bizottság ismertette a virágzó, modern, versenyképes és klímasemleges gazdaságról szóló hosszú távú, 2050-re megvalósítandó stratégiai jövőképét. Az európai zöld megállapodásról szóló közleményben foglaltaknak megfelelően az Európai Bizottság méltányos átállási mechanizmust javasol a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozóan már előterjesztett költségvetési és jogalkotási javaslatok kiegészítésére. 2021 és 2027 között a méltányos átállási mechanizmus keretében egy 100 milliárd EUR összegű csomagot osztanak szét a káros kibocsátást okozó tevékenységek átalakításának, a kőszénfogyasztás csökkentésének, az energiahatékonyság előmozdításának és a tisztább technológiákra való átállásnak a támogatására és megkönnyítésére valamennyi termelési ágazatban. Az Alap kezdeti költségvetése 7,5 milliárd EUR lesz, amely a nemzeti társfinanszírozásnak, az InvestEU pénzügyi ágának és az Európai Beruházási Banknak köszönhetően éri majd el a várt összeget (100 milliárd EUR).

2.2. A méltányos átállási mechanizmus alapját három pillér képezi:

— A kohéziós politika keretében működő Méltányos Átállást Támogató Alap (MÁTA). A MÁTA-t külön rendelet hozza létre, amely meghatározza az Alap egyedi célkitűzését, földrajzi hatókörét, a pénzügyi források elosztásának módszertanát és a programozás elősegítéséhez szükséges, a méltányos átállásra vonatkozó területi tervek tartalmát. A MÁTA főként támogatást nyújt majd a régióknak ahhoz, hogy támogatni tudják a munkavállalókat – segítve őket például a jövőbeli munkaerőpiacon használható készségek és kompetenciák elsajátításában –, a kkv-kat, az induló innovatív vállalkozásokat és az inkubátorházakat, amelyek új üzleti lehetőségek megteremtésén dolgoznak az adott régióban. Támogatni fogja továbbá a tiszta energiára való átállásra irányuló beruházásokat, beleértve az energiahatékonysági beruházásokat is.

— Az InvestEU célzottan létrehozandó programja, amely az energetikai és közlekedési infrastruktúra – köztük a földgáz-infrastruktúra és a távfűtés – terén megvalósuló projektekre, valamint dekarbonizációs projektekre terjed majd ki.

— Az EBB által működtetett közszektor-hitelezési eszköz, amely pénzügyi forrásokat biztosít az érintett régiók helyi önkormányzatainak. Az uniós költségvetésből származó finanszírozást ki lehet egészíteni kamattámogatással vagy beruházási támogatással, melyeket az EBB által nyújtott kölcsönökkel ötvöznek.

2.3. További köz- és magánforrásokat szabadítanak fel, és állami támogatásokra vonatkozó ágazati szabályokról rendelkeznek majd annak érdekében, hogy a méltányos átállás céljaival összhangban álló projektek esetében megkönnyítsék a nemzeti források felhasználását.

2.4. A régióknak szóló tanácsadás és technikai segítségnyújtás a méltányos átállási mechanizmus szerves részét képezi majd.

2.5. A MÁTA megosztott irányítás alatt áll majd, és valamennyi tagállam számára elérhető. Az elosztásnál figyelembe veszik a leginkább kibocsátásintenzív régiókban jelentkező átállási kihívások mértékét, valamint a potenciálisan bekövetkező munkahelyveszteségekkel összefüggő társadalmi kihívásokat.

2.6. A Méltányos Átállást Támogató Alapból származó juttatást a tagállamok az ERFA-ból és az ESZA+-ból származó forrásaikkal egészítik ki. Ezek az átcsoportosítások a Méltányos Átállást Támogató Alapból származó juttatás legalább másfélszeresét és legfeljebb háromszorosát teszik ki. Az egyes tagállamok azonban nem használhatnak fel többet, mint az eredeti ERFA- és az eredeti ESZA+-allokációjuk 20 %-a, és indokolniuk kell az ilyen többletforrásokat. A tagállamok saját forrásaikból is hozzájárulást nyújtanak.

2.7. A programozási folyamatról – ezen belül a beavatkozási területek azonosításáról – az Európai Bizottság és az egyes tagállamok párbeszéd útján állapodnak meg, és a folyamatot az európai szemeszter vezérli. A tagállamokat arra kérik, hogy nyújtsák be területi terveiket, amelyekben 2030-ig vázolják az átállás folyamatát. Ennek keretében az érintett területek mindegyikére vonatkozóan meghatározzák a társadalmi, környezeti és gazdasági kihívásokat, valamint a szakmai átképzés és a környezetrehabilitáció szükségességét. A MÁTA a NUTS 3. szintű régióknak megfelelő területekre összpontosítja a támogatást.

2.8. A területi tervek jóváhagyása teszi lehetővé a Méltányos Átállást Támogató Alapból nyújtott támogatást, valamint az InvestEU és az EBB igénybevételére vonatkozó mechanizmusok beindítását. Az így támogatott programokat az összes kohéziós politikai programhoz hasonlóan félidős felülvizsgálatnak vetik alá.

2.9. A Méltányos Átállást Támogató Alap kiegészíti a kohéziós alapokat. Ezért az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi és Migrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a Határigazgatási és Vízumeszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról szóló rendeletjavaslatot módosítani kell annak érdekében, hogy a Méltányos Átállást Támogató Alap új alapként beépüljön a kohéziós politikába.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az EGSZB támogatja az üvegházhatásúgáz-kibocsátások hosszú távú csökkentésére javasolt uniós stratégiát és a stratégia azon célját, hogy az Európai Uniót 2050-re klímasemleges gazdasággá alakítsuk. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a zöld célkitűzés a jövőbeli kohéziós politika egyik fő prioritása, és hogy erre a célra az Európai Regionális Fejlesztési Alap legalább 30 %-át, a Kohéziós Alapnak pedig legalább 37 %-át különítik el. Aggodalmát fejezi ki azonban amiatt, hogy a méltányos átállás érdekében tervezett beruházások nem felelnek meg az Európai Bizottság ambiciózus zöld megállapodásának. Ahhoz, hogy 2050-re méltányos módon megvalósuljon a klímasemlegesség, minden évben annyi finanszírozásra lenne szükség, mint amennyit tíz évre javasoltak. Az EGSZB úgy véli, hogy növelni kell a többéves pénzügyi keret becsült kiadásait. A zöld megállapodásban meghatározott ambiciózus célok elérése érdekében növelni kell az uniós költségvetést, mégpedig vagy új saját források bevezetésével, vagy a tagállami hozzájárulások növelésével.

3.2. Az EGSZB nagyra értékeli az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy az EU 2021–2027-es többéves pénzügyi keretét hozzáigazítsák az éghajlatváltozással kapcsolatos igényekhez és kihívásokhoz a Méltányos Átállást Támogató Alap segítségével, tágabb összefüggésben pedig a teljes Fenntartható Európa beruházási terv révén, amelynek a Méltányos Átállást Támogató Alap a legfontosabb része. Bár a Méltányos Átállást Támogató Alap jelenti az első érdemi lépést a kérdés pénzügyi és beruházási szempontú kezeléséhez, az EGSZB megjegyzi és hangsúlyozza, hogy az európai zöld megállapodásban előírt egyéb feladatokat is meg kell valósítani a gyakorlatban. Ennek hiánya korlátozná a Méltányos Átállást Támogató Alap hatékonyságát.

3.3. Amint már korábbi véleményeiben is hangsúlyozta [1], az EGSZB egyetért azzal, hogy a kohéziós politika keretében – a méltányos átállási mechanizmuson keresztül – célzott finanszírozást kell biztosítani. A finanszírozásnak azonban megfelelő ad hoc előirányzatokból kell származnia, nehogy tovább csökkenjenek a rendelkezésre álló kohéziós alapok.

3.4. Megemlítendő még, hogy az ESZA+ esetében a kötelező átcsoportosítás akaratlanul is összeférhetetlenséget okozhat. Felmerülhetnek például olyan kérdések, mint a szegénység kockázatának kitett személyek vagy azon ipari dolgozók támogatása, akiknek veszélyben van a munkahelyük. Az ilyen összeférhetetlenségek negatív hatással lehetnek az éghajlat-politika egészének elfogadottságára. Az ESZA+ hatályának kiterjesztése mindenesetre együtt kell hogy járjon a források növekedésével.

3.5. Mivel a fenntartható fejlődés és az éghajlat-politika pozitív hatással van a közkiadásokra és számos negatív externáliát (egészségügy, rehabilitáció, újjáépítés stb.) megszüntet, a környezetvédelemre és éghajlat-változásra irányuló állami beruházásokra nem szabad, hogy vonatkozzanak a stabilitási paktumban szereplő korlátozások. A jelenlegi, példa nélküli válságra való tekintettel ez most fontosabb, mint valaha. A Covid19 jelentős hatást gyakorolhat az uniós polgárokra, egészségükre és általában a gazdaságra.

[1] Lásd az EGSZB véleményét a közös rendelkezésekről szóló rendeletről (2021–2027) (HL C 62., 2019.2.15., 83. o.).

3.6. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a pandémia okozta válság megoldására irányuló intézkedések, valamint a zöld megállapodással kapcsolatos kihívások terén számos közös érdek és célkitűzés figyelhető meg. Helyénvalónak tűnik azonban a zöld megállapodás egyes céljai teljesítésének újradefiniálása, különösen azok időzítését illetően. Erősen ajánlott egyfajta rugalmasság (a költségvetési és állami támogatási szabályok esetében megengedetthez hasonlóan).

3.7. Elképzelhetetlenek az éghajlatváltozás elleni küzdelmet és a zöld gazdaságra való átállást segítő jelentős beruházások, ha továbbra is fennállnak a deficittel kapcsolatos korlátozások. Ez nyilvánvalóan nem az államháztartás stabilizálására vonatkozó szokásos követelmény eltörlését jelenti, hanem azt, hogy két lehetőség közül kell választani: vagy ténylegesen vissza akarjuk fordítani a globális felmelegedés folyamatát, és akkor hatalmas összegeket kell találnunk a beruházásokra, vagy pedig csak néhány korrekciós intézkedést kívánunk bevezetni a lelkiismeretünk megnyugtatása és az államháztartás rendbetétele érdekében.

3.8. Az EGSZB szerint ahhoz, hogy az átállás gazdaságilag szilárdabb és politikailag hitelesebb legyen, mihamarabb lépéseket kell tenni a fosszilis tüzelőanyagok ágazatát segítő közvetlen és közvetett támogatások rendszerének felszámolása érdekében, mivel ez az ágazat hatalmas környezeti, társadalmi és gazdasági költségeket generál, amelyek lenullázhatják az éghajlat-politikában elért eredményeket.

3.9. A fosszilis energia támogatásának fokozatos megszüntetésével és az olyan feltörekvő ágazatok fellendítésével, mint a megújuló energiák, valamint az egyenlő versenyfeltételek megteremtésével a megújuló energiaforrások a megfizethetőséget, a gazdasági jólétet és az éghajlat fenntarthatóságát tekintve a fogyasztók javát szolgálják.

3.10. A Méltányos Átállást Támogató Alap a támogatások és pénzügyi eszközök, illetve az összehangolt és központilag irányított megközelítés megfelelő kombinációja. Egy olyan új paktumot kell kötni az állami és a magánszektor között (ideértve minden gazdasági, szociális és környezetvédelmi szereplőt), amely meghatározza a finanszírozás és a közös feladatok kérdését. A hatékony alkalmazáshoz azonban új gazdálkodási és irányítási kapacitásokra lesz szükség. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság a projektek valamennyi szakaszában, a tervezéstől a végrehajtásig segíteni fogja a közhatóságokat és a fenntartható projektek gazdáit.

3.11. Ez az elképzelés csak akkor lehet sikeres, ha a magántőkét arra ösztönözzük, hogy lépjen be a rendszerbe. A mindenki számára előnyös (win-win) elvből kiindulva újfajta partnerséget kell létrehoznunk az állami és a magánszektor között.

3.12. Az EGSZB támogatja azt az átfogó megközelítést, amely figyelembe veszi a klímasemleges gazdaságra való átállás gazdasági, társadalmi, ipari és technológiai vetületét, a helyi szereplők, a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek bevonásával. A fenntartható fejlődést valamennyi szakpolitikai területen koherens módon kell kezelni, lehetőség szerint egy, a tagállamok által közösen vallott elvre épülő modell alapján. Az EGSZB azt ajánlja, hogy minden szinten biztosítsák valamennyi érdekelt fél részvételét, és a gazdasági modell változásának a foglalkoztatásra gyakorolt hatásait a nemzeti és európai szintet összekapcsoló szociális párbeszéd keretében kezeljék és irányítsák.

3.13. Az EGSZB úgy véli, hogy a szén-dioxid-semleges gazdaságra való átállás sikere a hozzáférhető és fenntartható tömegközlekedési rendszerekbe és épített környezetekbe való beruházástól is függ. Az ERFA-val együtt a Méltányos Átállást Támogató Alapot fel kell használni a szén-dioxid-semlegesség előmozdítására, olyan beruházásokat megvalósítva ezeken a területeken, amelyekből a társadalom valamennyi tagja profitálhat, és amelyek révén ezeket a fejlesztéseket a fogyatékossággal élő személyek és az idősebbek is élvezhetik.

3.14. Az EGSZB úgy véli, hogy a társadalmi szempontból is méltányos átállásra van szükség a munkavállalók, a vállalkozások és a civil társadalom támogatásának és bizalmának elnyeréséhez, valamint azoknak a jelentős gazdasági változásoknak az elősegítéséhez, amelyekre szükségünk van, hogy bolygónkat megmenthessük az éghajlatváltozástól. A fosszilis tüzelőanyagok korának lezárultát Európában olyan beruházásoknak kell kísérniük, amelyek biztosítják a munkavállalók védelmét, új munkahelyek teremtését és a helyi fejlődés támogatását. Az átalakulási folyamatokról tárgyalásokat kell folytatni a szociális partnerekkel és a civil társadalmi szervezetekkel, és e folyamatokhoz átlátható és hatékony kommunikációs politikáknak kell kapcsolódniuk.

3.15. Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a gazdasági szerkezetátalakítási intézkedések, valamint az átállási folyamatok által érintett munkavállalók védelmét és átképzését biztosító intézkedések között. Biztosítani kell azonban az egyensúlyt is a zöldebb foglalkoztatás új formáiba átkerülő munkavállalók átképzésébe való befektetés, valamint az érintett közösségekben a munkaerőpiacra újonnan belépőknek a munka új formáihoz szükséges készségekkel történő felkészítése között. Különös hangsúlyt kell fektetni a munkaerőpiactól legtávolabbi csoportok, például a fiatalok és a fogyatékossággal élők foglalkoztatásának támogatására.

3.16. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a MÁTA megoldásokat keres a szénbányászat leépítésével kapcsolatos következményekre, valamint arra, hogy támogatni kell a nehézipari ágazatokat annak érdekében, hogy fenntartható módon folytathassák tevékenységüket, továbbá hogy kezelni kell a kapcsolódó társadalmi hatásokat, megjegyzi azonban, hogy a MÁTÁ-nak nem szabad a dekarbonizációs folyamatok finanszírozására korlátozódnia. Az EGSZB reméli, hogy a Méltányos Átállást Támogató Alap forrásainak egy részét olyan beruházások elindítására fordítják majd, amelyekre a dekarbonizációs folyamatok értéklánca által érintett munkavállalóknak és közösségeknek van szükségük a munkahelyváltás támogatásához.

3.17. Az oktatási és képzési rendszer kulcsszerepet tölt be az átállási folyamatok támogatásában. Az EGSZB azt ajánlja, hogy több forrást különítsenek el a közép- és felsőoktatási rendszer megerősítésére és fellendítésére, és ehhez dolgozzanak ki célzott, az aktuális szükségletekre irányuló tudományos és technológiai iránymutatásokat minden, a kohéziós politika keretében rendelkezésre álló forrás felhasználásával.

3.18. Az EGSZB támogatja az innovatív és fenntartható szabadalmak és induló vállalkozások előmozdítására és támogatására irányuló döntést. Jutalmazni kell az olyan vállalkozások támogatását, amelyek felelős és fenntartható tevékenységeket folytatnak és a közösség jólétének szolgálatában környezetbarát megoldásokat dolgoznak ki.

3.19. A Méltányos Átállást Támogató Alap forrásainak programozása szorosan kapcsolódik majd az európai szemeszter keretéhez, amint azt a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó kohéziós alapokról szóló rendeletek már előirányozták. Az EGSZB bízik abban, hogy a kohéziós politikai szabályok által előírt nyomon követés mellett az EU gazdasági kormányzási keretét is alkalmazni fogják a Méltányos Átállást Támogató Alap tagállami végrehajtásának nyomon követésére, méghozzá a tagállamok és az Európai Bizottság közötti éves strukturált párbeszéd útján. Ennek érdekében az EGSZB reméli, hogy ez az Európai Bizottság és a tagállamok közötti párbeszéd a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek aktív és érdemi bevonásával zajlik majd.

3.20. Az EGSZB üdvözli, hogy a Méltányos Átállást Támogató Alapot egy vagy több méltányos átállásra vonatkozó területi terv segítségével programozzák, amelyben 2030-ig vázolják a nemzeti energia- és klímatervvel és a klímasemleges gazdaságra való átállással összhangban álló átmenet folyamatát. Az EGSZB támogatja azt a lehetőséget, hogy a tagállamok egy, a Méltányos Átállást Támogató Alapra irányuló egyedi programot hozhatnak létre.

3.21. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a területi tervekbe és a Méltányos Átállást Támogató Alap egyedi programjaiba teljes mértékben és érdemi módon vonják be a szociális partnereket és a nem kormányzati szervezeteket.

3.22. Az EGSZB üdvözli, hogy a területi tervekhez és az egyedi programokhoz külön monitoringbizottságokat kell létrehozni az európai strukturális és beruházási alapokra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról szóló rendeletben szereplőkkel azonos szabályok alkalmazása mellett.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy részletesebben ki kellene dolgozni a pénzügyi keretet nemcsak a Méltányos Átállást Támogató Alapra, hanem az egész méltányos átállási mechanizmusra és a Fenntartható Európa beruházási tervre vonatkozóan is. Az EGSZB hozzáteszi, hogy a 30 milliárd eurót meghaladó források mobilizálása nem garantált (vagyis a MÁTA-források másfélszeresét meghaladó átcsoportosítások nem kötelezőek). Számos lezáratlan kérdés merül fel az InvestEU programban alkalmazott különleges rendszer és az EBB közszektor-hitelezési eszköze kapcsán is.

4.2. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az a döntés, mely szerint tíz év alatt mintegy 1 000 milliárd eurót fordítanak az ökológiai átállásra – többek között köz- és magánberuházások mozgósítása révén az InvestEU igénybevételével –, forrásokat vonhat el más olyan ágazatoktól, amelyek ebből az alapból kaptak finanszírozást. Az EGSZB rámutat arra, hogy biztosítani kell a komplementaritást a MÁTA által finanszírozott intézkedések és az InvestEU 2. pillére, valamint a méltányos átállási mechanizmus 3. pillére szerinti közszektor-hitelezési eszköz által társfinanszírozott intézkedések között.

4.3. A zöld megállapodás célkitűzéseinek elérését a közös agrárpolitika forrásai is segítik, ugyanis a KAP a teljes költségvetésének 40 %-át éghajlat-politikai célkitűzések támogatására fordítja majd. E tekintetben fontos, hogy a nemzeti kormányok és az uniós intézmények továbbra is kötelezettséget vállaljanak arra, hogy beruháznak a kohézióba, ahogy azt korábban is tették.

4.4. Az EGSZB nagyra értékeli az állami támogatási szabályok rugalmasabb értelmezésére és a további egyszerűsítésre javasolt eljárásokat, amelyeket az Európai Bizottság javasol a Fenntartható Európa beruházási tervről szóló közleményben meghatározott szélesebb szakpolitikai keret részeként. Különböző szabályokra van szükség ahhoz, hogy teret nyerjenek az olyan beruházások, amelyek várhatóan új növekedést eredményeznek.

4.5. Az EGSZB megérti a Méltányos Átállást Támogató Alap keretében történő finanszírozásra vonatkozó, jól számszerűsített támogathatósági kritériumokat, és egyetért azokkal.

4.6. Zöld állami támogatás:

— zöld feltételek alkalmazása a magas szén-dioxid- és/vagy anyaglábnyommal rendelkező ágazatokban működő vállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra,

— hasonló zöld feltételek alkalmazása az új és kibővített banki hitelekre (állami kezességvállalással vagy anélkül) ezekben az ágazatokban,

— az állami támogatás elutasítása olyan vállalatok és ágazatok esetében, amelyek nem képesek vagy hajlandóak alacsony szén-dioxid-kibocsátású és körforgásos technológiákat elfogadni, valamint munkavállalóik átképzése új foglalkoztatási lehetőségekre irányulóan,

— a tervezési eljárások felgyorsítása a megújuló energiával, tömegközlekedéssel és a körforgásos gazdasággal kapcsolatos építési projektek és infrastruktúrák esetében. A vállalatok a túlélésért küzdenek, és gyorsan szükségük van az állami támogatásra.

Az előzetes adminisztratív terhek csökkentése érdekében a kormányok dönthetnek úgy, hogy az állami támogatás odaítélésekor lazább zöld kritériumokat alkalmaznak, utólagosan pedig szigorúbb zöld tesztet végeznek. Ha egy vállalkozás megszegi a megállapodás szerinti zöld feltételeket, az állami támogatást a jogsértés súlyosságától függően részben vagy egészben vissza kell fizetni. Azt is javasoljuk, hogy a bürokrácia minimálisra csökkentése érdekében a szén-dioxid- és anyagigényes kulcsfontosságú ágazatokat kell megcélozni ([2]).

4.7. Az EGSZB azzal is egyetért, hogy mely területekre fordíthatók a MÁTA forrásai, illetve hogy melyeken nem biztosítható belőle finanszírozás. Az elosztási módszer segít annak biztosításában, hogy az alapokat elsősorban valóban a legsúlyosabb kihívásokkal küzdő tagállamok használják fel, de azért valamennyi tagállamnak jelentős támogatást nyújtsanak belőlük. A MÁTA forrásainak mintegy kétharmadát azok a tagállamok kapnák, amelyekben az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelem (GNI) nem éri el az uniós átlag 90 %-át.

4.8. Ezekre a körülményekre tekintettel az EGSZB ajánlja, hogy biztosítsanak nagyobb mozgásteret olyan vállalatok számára, amelyek nem kkv-k, mivel az éghajlat-politika által érintett legfőbb bánya- és nehézipari cégek többnyire nagyvállalatok. Ráadásul ezek a vállalatok gyakran igen sok tisztességes munkahelyet biztosítanak, és létfontosságúak a régiók gazdasági jóléte szempontjából. Fontos, hogy a munkanélküliség megelőzése legyen a területi tervek egyik legfontosabb célkitűzése. Ennek nemcsak azt kell jelentenie, hogy a jelenlegi munkavállalókat támogassák az új foglalkoztatási formákra való áttérés során, hanem azt is, hogy a fiatalokat és a nyitott munkaerőpiacról kiszorult embereket, így például a fogyatékossággal élőket segítsék abban, hogy munkát találjanak ezekben a fejlődő ágazatokban.

4.9. Az EGSZB nagyra értékeli azt az új lehetőséget, hogy a helyi és regionális önkormányzatok közvetlenül vállalhatják a felelősséget a projektirányításért, és gyakorlatilag helyi alapú megközelítést alkalmazhatnak, mivel a méltányos átállásra irányuló területi tervek alapegységeit a NUTS 3. szintű régiók jelentik.

4.10. A szociális partnereket és az ezen a területen tevékenykedő nem kormányzati szervezeteket be kell vonni az ambiciózus kibocsátáscsökkentési politikák és stratégiák kidolgozásába és végrehajtásába, hogy olyan méltányos átállást lehessen garantálni, amely tisztességes munkahelyekről gondoskodik, és egyensúlyt teremt a tiszta energiarendszerek és a fenntartható munkahelyek között. Fontos, hogy a szakszervezetek – a különböző szintű munkavállalók érdekeinek védelme érdekében – a méltányos átállás folyamatának minden szakaszában jelen legyenek.

([2]) A következő ágazatok viszonylag magas szén- és anyaglábnyommal rendelkeznek: 1) közlekedés: a közúti, légi és vízi közlekedés túlnyomórészt fosszilis tüzelőanyagokon alapul; 2) gyártás: számos gyártó még mindig energia- és anyagintenzív technológiákat alkalmaz; 3) építés: sok építő még mindig nem újrafeldolgozható és energiaigényes anyagokat, például cementet használ; 4) energia: a fosszilis energiákról a megújuló energiákra való áttérés igen fokozatosan történik.

4.11. A kívánt eredmények elérése érdekében az Európai Bizottságnak a területek támogathatóságára vonatkozó megközelítése korlátozó jellegű, mivel csak olyan országoknak ítélhető oda finanszírozás, amelyek alkalmaznak és előterjesztenek méltányos átállási terveket. Az EGSZB ezért arra kéri a tagállamokat, hogy a lehető leghamarabb készítsék el terveiket annak érdekében, hogy a tervekben meghatározott régiókban Európa-szerte számos munkavállaló részesülhessen támogatásban.

4.12. Az EGSZB üdvözli a közös rendelkezésekről szóló rendelet arra irányuló kiigazítását, hogy egyértelmű és átlátható jogalapot teremtsünk a jövőbeli uniós kohéziós politikához és annak éghajlati orientációjához.

4.13. Mivel rendkívül bizonytalan az átállás foglalkoztatásra gyakorolt hatása és lehetséges földrajzi eloszlása, az EGSZB megjegyzi, hogy jobb lett volna, ha a MÁTA forrásait nem osztották volna fel előre földrajzi alapon. Aggodalomra ad okot a MÁTA irányítása is. A támogatásra jogosult területek kijelölését és a források egyes területek közötti elosztását teljes mértékben a nemzeti kormányokra bízzák. A regionális allokációk hiánya miatt fennáll annak a kockázata, hogy ez egyenlőtlenségekhez vezet a források szubnacionális szintű elosztásában, valamint hogy az éghajlat-politikai célkitűzések negatív hatásai szempontjából kevésbé sérülékeny területek nem kapnak forrásokat.

4.14. Az EGSZB megjegyzi, hogy szorosan nyomon kell követni azt a törekvést, hogy az InvestEU-ra és az EBB-re támaszkodva 45 milliárd, illetve 25–30 milliárd eurót mozgósítsanak, különben könnyen megismétlődhetnek az ESBA-beruházások körüli problémák ([3]). Biztosítani kell, hogy ezek a beruházások teljes mértékben összhangban legyenek a Párizsi Megállapodással, és hogy az uniós célkitűzések révén Európa legyen az első olyan kontinens, amely nem gyakorol káros hatást a környezetre.

4.15. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság NextGenerationEU Eszközről szóló javaslatát, amely a válságra válaszként az átállási mechanizmus megerősítésére irányul, valamint a következő hosszú távú uniós költségvetésre vonatkozó új javaslatát. Az EGSZB reméli, hogy a Méltányos Átállást Támogató Alap teljes költségvetését 40 milliárd euróra növelik, és hogy az InvestEU-n belül megerősítik a méltányos átállást támogató mechanizmust. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság közszektor-hitelezési eszközre vonatkozó javaslatát is, amely 25–30 milliárd eurót fog mozgósítani. Ily módon a méltányos átállást támogató mechanizmus legalább 150 milliárd euro összegű köz- és magánberuházásokat mozgósíthat.

4.16. Regionális szinten az éghajlatváltozás elleni küzdelem fő céljának továbbra is azt kell tekintenünk, hogy a 2020 utáni kohéziós politika ambiciózus költségvetéssel rendelkezzen. Más szóval, egy újabb alap létrehozása nem igazolhatja a kohéziós politika pénzügyi forrásainak további csökkentését a többéves pénzügyi keretről szóló tárgyalások során.

4.17. Az EGSZB-nek aggályai vannak a programozási folyamatot illetően, mivel még el kell fogadni a jogi szöveget, és módosítani kell a közös rendelkezésekről szóló rendeletet. Az Európai Bizottság várakozásai szerint a területi terveket 2020 második felében hagyják jóvá, a MÁTA-programokat pedig 2021 folyamán fogadják el. Ez késleltetheti egyes kohéziós programok végrehajtását.

Kelt Brüsszelben, 2020. június 10-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER

([3]) Az Európai Számvevőszék 03/2019. sz. különjelentése. Egyes ESBA-támogatások csak más EBB-s és uniós finanszírozások helyébe léptek, és olyan projektek is kaptak finanszírozást, amelyek más köz- vagy magánfinanszírozási forrásokat is felhasználhattak volna. Végül esetenként túlértékelték azt, hogy az ESBA mennyi további beruházást vonz be, és a beruházások többsége jól kiépült nemzeti bankkal rendelkező, a legnagyobbakhoz tartozó EU-15-ös tagállamokhoz került.